

Slovenska skupnost na Hrvaškem v sodobnem kontekstu: analiza njihovega socialno-ekonomskega položaja in odnosa njenih pripadnikov do slovenskega jezika ter, kulturne ter politične participacije

Povzetek vsebine raziskovalnega projekta

Slovenci na Hrvaškem so ena izmed 22 manjšin, navedenih v Ustavi Republike Hrvaške. Popisni podatki prebivalstva kažejo na kontinuirano zmanjševanje števila prebivalcev, ki so se opredelili za slovensko narodnost, in zmanjševanje števila prebivalcev, ki so za materni jezik izbrali slovenščino. Število slednjih se zmanjšuje bolj, kot se zmanjšuje število prebivalcev, ki so se opredelil za Slovence. Zmanjševanje števila vpliva na zmanjševanje možnosti uresničevanja določenih zakonskih pravic, ki so pogojene s številčnostjo manjšine. Ohranjanje vitalnosti slovenske skupnosti pa otežuje tudi njena heterogenost in razpršena poselitev.

Proučevanje položaja in procesov znotraj slovenske skupnosti na Hrvaškem ni prioriteta tematika ne za slovenske ne za hrvaške raziskovalce. V manjšem obsegu so bili raziskovani posamezni vidiki, npr. položaj slovenskega jezika na Hrvaškem ali delovanje slovenskih društev, vendar so bile raziskave omejene na ožja geografska območja ali pa so časovno odmaknjene (poudarek na zgodovinskem razvoju delovanja slovenskih društev).

Predlog projekta se osredotoča na bolj celovito proučevanje slovenske skupnosti na Hrvaškem, ki že od leta 1991 beleži več negativnih trendov. Ti vključujejo upadanje števila, pomanjkanje zanimanja mlajše generacije za aktivno sodelovanje v skupnosti, opuščanje rabe slovenskega jezika ter šibko politično angažiranost na manjšinskih volitvah. Poleg tega se manjšina spopada tudi z organizacijsko razdrobljenostjo in ambivalentnim odnosom do slovenske identitete. Namen projekta je analizirati socialno-ekonomski položaj pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem, saj menimo, da le-ta pomembno vpliva na vitalnost slovenske skupnosti.

Iskanje odgovorov na zastavljena raziskovalna vprašanja zahteva interdisciplinaren pristop in uporabo raziskovalnega modela mešanih metod. To pomeni, da bomo uporabili koncept združevanja kvalitativnih metod, kvantitativnih metod in metode pregleda literature.

V okviru projekta bomo pripravili seznam slovenske in hrvaške literature, zlasti virov o kulturni in politični participaciji ter odnosu do slovenskega jezika med pripadniki slovenske skupnosti, na podlagi katerega bomo pridobili celovit pregled obstoječega znanja, identificirali vrzeli v raziskavah ter ocenili prednosti in slabosti že izvedenih raziskav. Naredili bomo analizo medijskega poročanja o slovenski skupnosti v izbranih hrvaških in slovenskih medijih, s čimer bomo pridobili vedenje o načinu medijskega poročanja o slovenski skupnosti na Hrvaškem in ali obstajajo razlike v novinarskem poročanju med hrvaškimi in slovenskimi mediji. Odnos pripadnikov slovenske skupnosti do delovanja slovenskih kulturnih društev, slovenske kulture, slovenskega jezika, politične participacije ter dejavnike, ki vplivajo na omenjene odnose, bomo proučevali s pomočjo statistične analize podatkov, ki jih bomo zbrali z anketo na vzorcu pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem. Zbrane anketne podatke bomo dopolnili z ugotovitvami, ki jih bomo pridobili z intervjuji s pripadniki slovenske skupnosti.

Člani projektne skupine izhajajo iz različnih znanstvenih disciplin (sociologije, jezikoslovja, zgodovine, kulturologije), so specializirani na različnih področjih in se dopolnjujejo tudi glede metodoloških pristopov. S tem zagotavljamo interdisciplinarni pristop raziskovanja.

Rezultati projekta bodo predstavljeni naročniku projekta, državnim institucijam, ki skrbijo za položaj pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem, ter širši javnosti na javnih predstavitev v Sloveniji in na Hrvaškem, s pomočjo javnih slovenskih in hrvaških medijev in manjšinskih glasil pripadnikov manjšine na Hrvaškem ter s predstavitvami na konferencah in s publiciranjem.

Vsebina projekta

Predlog projekta se osredotoča na proučevanje položaja heterogene slovenske manjšine na Hrvaškem, ki jo od leta 1991 zaznamuje več negativnih trendov, od upadanja števila članov in pomanjkanja zanimanja mlajše generacije za aktivno sodelovanje v skupnosti do opuščanja rabe slovenskega jezika in nizke politične angažiranosti na manjšinskih volitvah. Manjšina se spopada tudi z organizacijsko razdrobljenostjo in ambivalentnim odnosom do slovenske identitete. Poleg navedenega je namen projekta še analizirati socialno-ekonomski položaj pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem, za katerega menimo, da pomembno vpliva na vitalnost slovenske manjšine.

V povezavi s kulturno participacijo pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem in delovanjem kulturnih društev ter rabe, ohranjanja oziroma učenja slovenskega jezika je bilo izvedenih že nekaj raziskav, ki so privedle do objave različnih znanstvenih in strokovnih izsledkov (glej točko 15). Raziskovanje v okviru predlaganega projekta bo izhajalo iz obstoječih ugotovitev in iskalo odgovore na nova vprašanja, ki se porajajo v povezavi z odnosom pripadnikov slovenske skupnosti do slovenske kulture in slovenskega jezika, še zlasti v povezavi s socialno-ekonomskimi dejavniki. Politična participacija in socialno-ekonomski položaj slovenske skupnosti pa sta še vedno raziskovalno močno podhranjeni temi. Odnos pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem do politične participacije (zlasti na manjšinskih volitvah) ni raziskan, ravno tako ni poznan socialno-ekonomski položaj pripadnikov slovenske skupnosti, kljub temu, da na podlagi poznavanja razmer na terenu menimo, da sta to pomembna dejavnika za razumevanje razvoja slovenske skupnosti na Hrvaškem.

S pomočjo različnih metod raziskovanja in predvsem raziskovalnega modela, ki so ga uporabljali slovenski raziskovalci za proučevanje položaja slovenskih manjšin v državah, ki so nastale na območju nekdanje Jugoslavije (Novak-Lukanovič 2019; Jagodic 2018; Obid 2018; Kržišnik-Bukić 2017; Žitnik Serafin 2014b; Naceva 2021; Poljak Istenič 2010), bomo poskušali odgovoriti na vprašanja, zastavljena v točki 14.

Metodologija

Večdimenzionalnost obravnavane tematike zahteva uporabo različnih metodoloških pristopov, zato bo projekt izveden s pomočjo pristopa mešanih metod (*mixed method research*), kar pomeni, da bomo uporabili koncept združevanja kvalitativnih metod (namizno raziskovanje in raziskovanje s pomočjo intervjujev) in kvantitativnih metod (statistične analize anketnih podatkov) ter metode pregleda literature. To nam bo omogočilo celosten pristop k merjenju, analizi in interpretaciji.

Izdelavo seznama in analizo dela slovenske in hrvaške literature, zlasti virov o kulturni in politični participaciji ter uporabi, ohranjanju in učenju slovenskega jezika med pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem, bomo izvedli z metodo pregleda literature (*literature review*). Omenjena metoda omogoča sistematično zbiranje, pregledovanje, ocenjevanje in sintetiziranje obstoječe literature o izbranih temah. S tem bomo pridobili celovit pregled obstoječega znanja, identificirali vrzeli v raziskavah ter ocenili prednosti in slabosti že izvedenih raziskav.

Z analizo medijskega poročanja (Macnamara 2005) o slovenski skupnosti v hrvaških in slovenskih medijih pa bomo ugotavljali, na kakšen način mediji poročajo o slovenski skupnosti na Hrvaškem in ali obstajajo razlike v novinarskem poročanju med hrvaškimi in slovenskimi mediji.

Odnos pripadnikov slovenske skupnosti do delovanja slovenskih kulturnih društev, slovenske kulture, uporabe in učenja slovenskega jezika, politične participacije ter dejavnike, ki vplivajo na omenjene odnose, bomo proučevali s pomočjo kvantitativne metode. Izvedli bomo statistično analizo podatkov, ki jih bomo zbrali z anketo na vzorcu pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem.

Zbrane anketne podatke bomo dopolnili s kvalitativnim pristopom – izvedbo intervjujev s pripadniki slovenske skupnosti. Podatki, pridobljeni s kvalitativnimi intervjuji, lahko vključujejo osebne zgodbe, mnenja, vrednote, dožemanje družbenih pojavov, kompleksne interakcije med posamezniki in še več. To nam omogoča razumevanje specifičnih kontekstov, socialnih konstrukcij, vzorcev vedenja in odnosov.

Metodološki pristopi so podrobneje opisani v predstavitvi posameznih delovnih sklopov.

Projektna skupina

Projektno skupino sestavljajo sodelavci INV, ki so že raziskovali položaj slovenske skupnosti na Hrvaškem ter poznajo vsaj osnovne karakteristike procesov znotraj te skupnosti. V skladu z zasnovanim interdisciplinarnim pristopom projekta je oblikovana projektna skupina, v katero so vključeni večinoma izkušene raziskovalke, vodja Specializiranega Informacijsko dokumentacijskega centra s knjižnico in mladi raziskovalec. Člani projektne skupine izhajajo iz različnih znanstvenih disciplin (sociologije, jezikoslovja, zgodovine, kulturologije), so specializirani na različnih področjih in se dopolnjujejo tudi glede metodoloških pristopov.

Vodja projekta je **dr. Barbara Riman**, zgodovinarica, vodja enote INV Reka, aktivna članica slovenske skupnosti na Hrvaškem in predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, ki se z raziskovanjem PSSH kontinuirano ukvarja od leta 2006. Osrednje teme njenega proučevanja Slovencev na Hrvaškem so predvsem zgodovinski vidiki slovensko-hrvaških odnosov, razvoj delovanja kulturnih društev, procesi ohranjanja ter učenja slovenskega jezika, v zadnjem obdobju pa tudi politična participacija PSSH. Zadolžena bo za izvedbo DS1, ki vključuje vodenje, organizacijo in poročanje v času trajanja projekta, ter za DS4, v okviru katerega se bodo proučevala izbrana področja, pomembna za ohranjanje slovenske skupnosti na Hrvaškem.

Dr. Sonja Novak Lukanović je jezikoslovka, ki v svojih raziskavah posebno pozornost posveča etnični, jezikovni in kulturni identiteti, učenju manjšinskih jezikov v večkulturnih okoljih, dvojezičnosti ter povezavi jezika in ekonomije. Njen interes za PSSH je povezan predvsem s proučevanjem položaja slovenskega jezika, etnolingvistične vitalnosti slovenskega jezika, dvojezičnosti in učenja maternega in drugega jezika. Vključena bo v vse delovne svežnje, enako kot drugi člani projektne skupine. Zadolžena bo za DS5 – diseminacijo.

Dr. Mojca Medvešek je sociologinja, ki se večinoma osredotoča na proučevanje različnih vidikov integracije priseljencev ter metodologijo družboslovnega raziskovanja. Od leta 2014 je sodelovala v več raziskavah, ki so se izvajale na INV v povezavi s proučevanjem slovenske skupnosti na Hrvaškem, zlasti v raziskavah, ki so obravnavale odnos pripadnikov slovenske skupnosti do slovenskega jezika. Zadolžena bo predvsem za izvedbo DS3 – pripravo metodološkega instrumentarija in zbiranja empiričnih podatkov.

Dr. Sofija Zver je jezikoslovka in vodja Specializiranega INDOK Centra z bogatimi izkušnjami s sodelovanjem pri raziskavah, ki vključujejo pripadnike slovenske skupnosti na Hrvaškem. Zadolžena bo za DS2, kjer se bo oblikoval seznam relevantne literature in medijskih objav.

Pri izvedbi projekta bo sodeloval tudi **Natko Štiglic**, mladi raziskovalec na INV, kulturolog, vpisan na podoktorski študij na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani na tematiko bilateralnih slovensko-hrvaških odnosov. Njegova vloga bo predvsem pomoč pri sami tehnični in organizacijski izvedbi posameznih projektne aktivnosti (distribucija in zbiranje anket, pomoč pri izdelavi seznama literature in medijskih objav).